

«Η σχέση μεταξύ δημόσιας και ακαδημαϊκής ιστορίας και πώς η πρώτη μπορεί να ενεργοποιήσει το ενδιαφέρον της κοινωνίας για την ιστορία.»

Κορκοδείλου Μαργαρίτα

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει τεράστιο ενδιαφέρον για τη δημόσια ιστορία που επηρεάζει περισσότερο τους νέους . Είναι πολύ σημαντικό λοιπόν να ορίσουμε , όσο μπορούμε με μεγαλύτερη σαφήνεια , τι είναι δημόσια ιστορία και να κατανοήσουμε τη σχέση της με την ακαδημαϊκή . Από την σχέση που υπάρχει ανάμεσα στις δύο μπορούμε να βγάλουμε κάποια συμπεράσματα για το πόσο ενεργοποιείται το ενδιαφέρον της κοινωνίας για την ιστορία.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΙ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Η ακαδημαϊκή ιστορία είναι η επιστήμη που εξετάζει το παρελθόν με επιστημονικές μεθόδους, βασισμένη κυρίως στην έρευνα των πηγών, παράγεται δε και διδάσκεται σε πανεπιστημιακούς χώρους. Επικεντρώνεται κυρίως στην ανασύσταση του παρελθόντος και στην έρευνα , ενώ χαρακτηρίζεται από την εγκυρότητα αλλά και την αμφιλεγόμενη εσωστρέφεια της ιστορικής κουλτούρας.

Η δημόσια ιστορία είναι πλέον ένα οργανωμένο επιστημονικό πεδίο¹ σε πολλές χώρες και αφορά τον τρόπο και τον χώρο που η ιστορία απευθύνεται στην κοινωνία. Έχει ευρύτατα όρια και πολλούς τρόπους εκφοράς, χρησιμοποιώντας τη μνήμη, την αναπαράσταση, τη δημόσια αρχαιολογία , τις μουσειακές εκθέσεις , τις εορταστικές εκδηλώσεις, τη διδασκαλία στα σχολεία, την τέχνη (ιστορική μυθιστοριογραφία, κινηματογράφος κ.λ.π), την ψηφιακή τεχνολογία, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Είναι οι πρακτικές που παρουσιάζουν το παρελθόν με δημοφιλή τρόπο και σε μεγάλες κοινωνικές μάζες πλέον.²

Ήδη από τότε που η ιστορία αναδείχθηκε σε επιστήμη , εφαρμόστηκε η δημόσια ιστορία και μάλιστα όχι πάντα από εκπαιδευμένους ιστορικούς και όχι με αυτόν τον τίτλο.

Στις ΗΠΑ, άνεργοι ιστορικοί ασχολήθηκαν με την προφορική ιστορία σε μια προσπάθεια να εξασφαλιστούν επαγγελματικά. Τέτοιες προσπάθειες που αφορούσαν την στρατιωτική ιστορία , χρηματοδοτήθηκαν και θεσμοθετήθηκαν από την κυβέρνηση , τον αμερικανικό στρατό και μεγάλους κεφαλαιούχους . Η κίνηση επαγγελματοποίησης της δημόσιας ιστορίας και η «κατασκευή» του παρελθόντος ,αμφισβητήθηκαν έντονα από το αντιπολεμικό κλίμα της μετά-βιετνάμ εποχής. Σήμερα πλέον είναι επιστημονικός τομέας με εξειδικεύσεις (προφορική ιστορία, ιστορία περιβάλλοντος κ.α) και με επαγγελματικό αντίκρισμα.

Στην Αγγλία η δημόσια ιστορία ταυτίστηκε με μαρτυρίες που αφορούσαν βιογραφίες ή οικογενειακές ιστορίες των ιστορικών , που ελέγχονται ως προς την εγκυρότητά τους, όμως εξυπηρετούσαν πολιτικούς και ιδεολογικούς σκοπούς. Από το 2000 και έπειτα οι ιστορικοί θέλησαν να ασχοληθούν με τη δημόσια ιστορία ως αποκλειστικά αρμόδιοι.³

¹ Α. Ανδρέου, Σ. Κακουριώτης, κ.ά. (επιμ.), *Η δημόσια ιστορία στην Ελλάδα. Χρήσεις και καταχρήσεις της ιστορίας*, Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη, 2015, 51-64

² Χάρης Αθανασιάδης, *Τα αποσυρθέντα βιβλία. Έθνος και σχολική ιστορία στην Ελλάδα, 1858-2008*, Αθήνα, Αλεξάνδρεια, 2015

Στην Ελλάδα η ακαδημαϊκή ιστοριογραφία έχει ως κεντρικό άξονα τον εθνοκεντρισμό.

Στις αρχές του 20ου αιώνα, ανάμεσα σε εθνικοαπελευθερωτικούς πολέμους ο ιστορικός και μετέπειτα υπουργός Σπυρίδων Λάμπρου, ο οποίος θεμελίωσε την ιστορία ως επιστήμη, θεωρούσε σκοπό της ιστορίας τη διάδοση της εθνικής συνοχής και του δίκαιου των εθνικών διεκδικήσεων. Η άποψή του αυτή καθώς και οι αντιθέσεις που προκάλεσε παρέμειναν εντός της ακαδημαϊκής κοινότητας

Θεμελιωτής της εθνικής μας ιστοριογραφίας υπήρξε αδιαμφισβήτητα ο Κωνσταντίνος Παπαρηγόπουλος, ο οποίος στόχευε η εθνοκεντρική ιστορική του αφήγηση να απευθυνθεί σε όσο το δυνατό μεγαλύτερο ακροατήριο. Η γλώσσα που χρησιμοποιεί στις πολύτομες ιστορικές εκδόσεις είναι κατανοητή και απλή για τα γλωσσικά δεδομένα της εποχής του, άρα θα μπορούσε να ισχυριστεί κάποιος εύλογα, ότι ο Παπαρηγόπουλος είναι και δημόσιος ιστορικός. Μια άποψη όμως που δεν μπορεί να αποδειχθεί από την πλευρά των αναγνωστών μιας και στην Ελλάδα έως και τα μέσα του 20ου αιώνα υπήρχε μεγάλο ποσοστό αγραμματοσύνης.⁴

Σήμερα πλέον, την εποχή της πληροφορίας και της ψηφιακής επανάστασης, οι τοπικές και οι εθνικές μορφές δημόσιας ιστορίας έχουν παγκοσμιοποιηθεί.

Τοπικές ιστορίες, μακρινά παρελθόντα, αλληλεπιδρούν με το παρόν μέσα από τη δημόσια ιστορία και μάλιστα σε παγκόσμια κλίμακα.

Η δημόσια ιστορία, χρησιμοποιώντας σύγχρονα μέσα διάδοσης της πληροφορίας και της γνώσης και έχοντας εκλαϊκευμένη μορφή, απευθύνεται σε ένα ανέλπιστα μεγάλο κοινό. Ταυτόχρονα έχει επιστρατευθεί συνειδητά ή μη και κατά κύριο λόγο, στην ιδεολογική και πολιτική χειραγώγηση, ψάχνοντας στο παρελθόν τα ανάλογα τεκμήρια.⁵

Στην σύγχρονη Ελλάδα, σε μια προσπάθεια ανασύστασης του εθνικού του κοινωνικού και του πολιτικού παρελθόντος, έχουν ξεσπάσει διαμάχες και εντός και εκτός της ακαδημαϊκής κοινότητας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα το προτελευταίο βιβλίο Ιστορίας της ΣΤ΄ τάξης του Δημοτικού. Η διαμάχη που ξέσπασε ξέφυγε από τα ακαδημαϊκά πλαίσια και τελικά αποσύρθηκε.⁶

Η αλληλεπίδραση παρελθόντος και παρόντος, τα καταγιστικά ερωτήματα του παρόντος, προσπαθούν να απαντηθούν είτε από τη δημόσια είτε από την ακαδημαϊκή ιστορία.

Και τα δύο είδη ενδιαφέρονται για τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε το παρελθόν. Η ακαδημαϊκή ιστορία καθορίζει τα κριτήρια αυτής της αντίληψης, κριτήρια που πολλές φορές ανατρέπονται στην δημόσια εφαρμογή της. Ενώ για παράδειγμα θεωρούσαμε την εθνική κουλτούρα ως μοναδικό παράγοντα κατανόησης του ιστορικού παρελθόντος, ανακαλύπτουμε μέσα από βιωματική εφαρμογή της δημόσιας ιστορίας ότι η κοινή αντίληψη του παρελθόντος εξαρτάται και από κοινές εμπειρίες διαφορετικών εθνών(π.χ δουλεία).⁷

³ Jill Liddington, "What is Public History? Publics and Their Pasts, Meanings and Practices", *Oral History*, 30 (1), 2002, σελ. 83-93

⁴ Χάρης Αθανασιάδης, *Τα αποσυρθέντα βιβλία. Έθνος και σχολική ιστορία στην Ελλάδα, 1858-2008*, Αθήνα, Αλεξάνδρεια, 2015

⁵ Eric Hobsbawm, «Μαζική παραγωγή παραδόσεων: Ευρώπη, 1870-1914» στο E. Hobsbawm, T. Ranger (επιμ.), *Η επινόηση της παράδοσης*, Αθήνα, Θεμέλιο, 2004, σελ. 297-345

⁶ Χάρης Αθανασιάδης, *Τα αποσυρθέντα βιβλία. Έθνος και σχολική ιστορία στην Ελλάδα, 1858-2008*, Αθήνα, Αλεξάνδρεια, 2015

⁷ R. Rosenzweig και D. Thelen, *The Presence of the Past. Popular Uses of History in American Life*, Columbia University Press, Νέα Υόρκη, 1998

ΚΑΠΟΙΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπερασματικά , τα όρια ανάμεσα στις δύο ιστορίες είναι δυσδιάκριτα. Η ψηφιακή εποχή μας έδωσε τη δυνατότητα της γρήγορης διάδοσης της γνώσης και της πληροφορίας. Το ενδιαφέρον των ατόμων αλλά και κοινωνικών ομάδων για τη δημόσια ιστορία είναι έντονο και μπορεί να φέρει σε επαφή με την ιστορική γνώση άτομα ή ομάδες ξεχασμένους από την ιστορία.

Ταυτόχρονα επειδή είναι ένας εύκολος και ευχάριστος τρόπος για πολιτική και ιδεολογική χειραγωγή κοινωνικών μαζών , χρήσιμο είναι , σε ότι αφορά την εκλαϊκευμένη μορφή της ιστορίας κατά κύριο λόγο, ο ίδιος ο ιστορικός να έχει αίσθηση του χρόνου και του εαυτού του καθώς και αυτός που δέχεται την πληροφορία ,να έχει τα διανοητικά εργαλεία και τη διάθεση να την κρίνει.⁸ Να μην μένει στην ευχάριστη εμπειρία που είναι όμως κενή περιεχομένου.

Ζητούμενο είναι η επιστημονική εγκυρότητα της δημόσιας ιστορίας με ακριβή ιστορικά στοιχεία και διαφάνεια, ώστε να ενεργοποιηθούν οι σύγχρονες κοινωνίες και να εμπλουτίσουν το παρόν τους και όχι απλά να χειραγωγούνται πολιτικά.⁹

Σε μια τέτοια διερεύνηση γεννιούνται πολλά παράπλευρα ζητήματα , όπως π.χ. τι σημαίνει «ενεργοποίηση» και τι σημαίνει αυτό για το παρόν των κοινωνιών . Σίγουρα σκοπός μιας μελέτης είναι να εγείρει ζητήματα που θα απαντηθούν σε κάποια μελλοντική.

Βιβλιογραφία

- Α. Ανδρέου, Σ. Κακουριώτης, κ.ά. (επιμ.), *Η δημόσια ιστορία στην Ελλάδα. Χρήσεις και καταχρήσεις της ιστορίας*, Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη, 2015, 51-64
- Χάρης Αθανασιάδης, *Τα αποσυρθέντα βιβλία. Έθνος και σχολική ιστορία στην Ελλάδα, 1858-2008*, Αθήνα, Αλεξάνδρεια, 2015
- R. Rosenzweig και D. Thelen, *The Presence of the Past. Popular Uses of History in American Life*, Columbia University Press, Νέα Υόρκη, 1998

⁸ Eric Hobsbawm,, «Μαζική παραγωγή παραδόσεων: Ευρώπη, 1870-1914» στο E. Hobsbawm, T. Ranger (επιμ.), *Η επινόηση της παράδοσης*, Αθήνα, Θεμέλιο, 2004, σελ. 297-345

⁹ Jill Liddington, "What is Public History? Publics and Their Pasts, Meanings and Practices", *Oral History*, 30 (1), 2002, σελ. 83-93

- Jill Liddington, "What is Public History? Publics and Their Pasts, Meanings and Practices", *Oral History*, 30 (1), 2002, σελ. 83-93
- Eric Hobsbawm,, «Μαζική παραγωγή παραδόσεων: Ευρώπη, 1870-1914» στο Ε. Hobsbawm, Τ. Ranger (επιμ.), *Η επινόηση της παράδοσης*, Αθήνα, Θεμέλιο, 2004, σελ. 297-345